प्रश्न –पत्र का प्रारूप

कक्षा – प्रवेशिका विषय– संस्कृतम् (द्वितीय पत्रम्) अवधि– 3.15 घंटे पूर्णांक – 80

1. उद्देश्य हेतु अंकभार –

क्र.सं.	उद्देश्य	अंकभार	प्रतिशत
1.	ज्ञान	11	13.75
2.	अवबोध / अर्थग्रहण	36	45.00
3.	ज्ञानोपयोग / अभिव्यक्ति	29	36.25
4.	कौशल / मौलिकता	04	05.00
	योग	80	100

2. प्रश्नों के प्रकार एवं अंकभार –

क्र.सं.	प्रश्नों के प्रकार	प्रश्नों की संख्या	अंक प्रति प्रश्न	कुल अंक	प्रतिशत	सम्भावित समय मिनट
1.	वस्तुनिष्ठ / बहुविकल्पात्मक	–	–	–	–	–
2.	अतिलघूत्तरात्मक	10	1	10	12.50	15
3.	लघूत्तरात्मक I	08	02	16	20.00	25
4.	लघूत्तरात्मक II	06	4X5 = 20 3X1 = 03	23	28.75	60
5.	निबंधात्मक	06	5X5 = 25 6X1 = 06	31	38.75	40
	योग	30		80	100	170

विकल्प योजना : आन्तरिक पुनरावलोकन – 10 मिनट

3. विषय वस्तु का अंकभार – प्रश्नपत्र अवनोकन समय – 15 मिनट

क्र.सं.	इकाई	अंकभार	प्रतिशत
1.	गद्यकाव्यम्	25	31.25
2.	रचना (निबन्ध–पत्र–शब्दरूप–धातुरूप)	15	18.75
3.	पद्य काव्यम्	25	31.25
4.	छन्दः	05	06.25
5.	कलंकारः	05	06.25
6.	कोषः	05	06.25
	योग	80	100

मॉडल प्रश्न पत्र ब्ल्यू प्रिन्ट

विषय – संस्कृतम् (द्वितीय पत्र) | कक्षा – प्रवेशिका | पूर्णांक – 80

क्रं. सं.	उद्देश्य इकाई / उप इकाई	ज्ञान				अवबोध				ज्ञानोपयोगी / अभिव्यक्ति				कौशल / मौलिकता				योग
		अति लघु	लघु. SA1	लघु. SA2	निबं	अति लघु	लघु. SA1	लघु. SA2	निबं	अति लघु	लघु. SA1	लघु. SA2	निबं	अति लघु	लघु. SA1	लघु. SA2	निबं	
1.	गद्यकाव्यम्	2(2)				1(1)	6(3)		*4(1)+	2(2)			*4(1)+				2(–)+	21(10)
2.	पाठ सारांशः											*2(1)+				2(–)+		4(1)
3.	रचना																	
4.	निबन्धः							4(1)										4(1)
5.	पत्रम्											3(1)						3(1)
6.	शब्दरूपाणि			2(1)+				2(–)										4(1)
7.	धातुरूपाणि			2(1)+				2(–)										4(1)
8.	पद्यकाव्यम्	3(3)					6(3)		*4(1)+	2(2)	4(2)	4(1)	2(–)+					25(12)
9.	छन्दः								*3(1)+				2(–)+					5(1)
10.	अलंकारः								*2(1)+				3(–)+					5(1)
11.	कोषः				*2(1)+				2(–)+				1(–)+					5(1)
	योग	5(5)		4(2)	2(1)	1(1)	12(6)	8(1)	15(4)	4(4)	4(2)	9(3)	12(1)			2(–)	2(–)	80(30)
	कुल योग	11(8)				36(12)				29(10)				4(–)				80(30)

विकल्पों की योजना :– प्रश्न सं. 9,10,22,23,24,25,29,30 है।

नोट :– कोष्ठक में बाहर की संख्या अंको की तथा भीतर प्रश्नों के लिए है।

हस्ताक्षर

आदर्श–प्रश्नपत्रम्

प्रवेशिका परीक्षा

संस्कृतम् (द्वितीय पत्रम्)

समय–3.¼ होराः पूर्णांक : 80

परीक्षार्थिभ्यः सामान्यनिर्देशाः

1. परीक्षार्थिभिः सर्वप्रथमं स्वप्रश्नपत्रोपरि नामाङ्काः अनिवार्यतः लेख्याः।
2. सर्वे प्रश्नाः अनिवार्याः।
3. सर्वेषां प्रश्नानामुत्तराण्युत्तरपुस्तिकायामेव लेखनीयानि।
4. एकस्य प्रश्नस्य सर्वे भागाः एकत्र एव लेखनीयाः।
5. सर्वे प्रश्नाः संस्कृतभाषयैव उत्तरणीयाः।

गद्य–भागः

अतिलघूत्तरात्मकाः प्रश्नाः

1. कच्छपस्य नाम किम् ? 1
2. काष्ठात् कः पतितः ? 1
3. मठायतनं कुत्र आसीत् ? 1
4. कं दृष्टवा सिंहसुतौ कुपिताननौ अभवताम् ? 1
5. हिरण्यकः कः ? 1

लघूत्तरात्मकाः प्रश्नाः

6. कः धर्मः सनातन धर्मः ? 2
7. शतबुद्धिः मत्स्यस्य वचनं श्रुत्वा प्रहस्य सह्सबुद्धिः किमवदत् ? 2
8. कदा धैर्यं न त्याज्यम् ? 2
9. अधोलिखितगद्ययोः कस्यचिदेकस्य सप्रसंगव्याख्या कार्या– 1+4=5

(क) अध गच्छता कालेनाऽनावृष्टिवशात्सरः शनैः शनैः शोषमगमत्। ततस्तद्दुःखदुःखितौ तावूचतुः– 'भो मित्र! जम्बालशेषमेतत्सरः स जातं, तत्कथं भवान् भविष्यतीति व्याकुलत्वं नो ह्यदि वर्तते। तत् श्रुत्वा कम्बुग्रीव आह–'भो साम्प्रतं नाऽस्त्यस्माकं जीवितव्यं, जलाऽभावात्।

(ख) मठायतने सिद्धमन्नं मूषकभयात्तत्रैव भिक्षापात्रे निहितं, नागदन्ते अवलम्बितं तिष्ठति सदैव। तद्वयं भक्षयितुं न शक्नुमः। स्वामिनः पुनरगम्यं किमपि नास्ति। अद्य तत्र गत्वा यथेच्छं भु महे भवत्प्रसादात्।

10. अधोलिखितगद्ययोः कस्यचिदेकस्य सप्रसंगव्याख्या कार्या– 1+4=5

(क) ततश्च मद्भृत्याः प्रभाते गच्छन्तो मिथः जल्पन्ति–'अहो! असमर्थोऽयमुदरपूरणेऽस्माकम्। तत्किमनेनाराधितेन ? एवं मे भृत्या मम शत्रूणां सेवकाः जाताः। तावन्मया चिन्तितम्–'अहो! धिगर्थहीनस्य पुरुषस्य जीवितम्।

(ख) अथ तत्र सरसि सौवर्णो बृहत्पक्षी समायातः । तैश्चोक्तः– अस्मांकं मध्ये त्वया न वस्तव्यम्। येन कारणेनास्माभिः षण्मासान्ते पिच्छैकदानं कृत्वा गृहीतमेतत्सरः। एव च किं बहुनां, परस्परं द्वेधमुत्पन्नम्। स च राज्ञः शरणं गतोऽब्रवीत्– 'देव! एते पक्षिण एवं वदन्ति, यद्–'अस्मांकं राजा किं करिष्यति।'

11. एकस्याः कथायाः सारांशः संस्कृतभाषायां लिखत– 4

(क) हिरण्यताम्रचूडकथा (ख) काष्ठभ्रष्टकच्छपकथा

पद्य–भागः
(अतिलघूत्तरात्मकाः प्रश्नाः)

12. त्रिविधं नरकस्य द्वारं किम् ? 1

13. सर्वे गुणाः कम् आश्रयन्ते ? 1

14. मनुष्याणां शरीरस्थः महारिपुः कः ? 1

15. नरेन्द्रदेवः कस्य शिष्यत्वं प्राप्तम् ? 1

16. वरतन्तुशिष्यः कः ? 1

(लघूत्तरात्मकाः प्रश्नाः)

17. श्रीमद्भगवद्गीतायाः लेखकः कः ? एषा गीता कुतः गृहीता ? 1+1=2

18. भर्तृहरेः शतकत्रयस्य नामानि कानि ? 1+1=2

19. आदिकाव्यं किं ? आदिकविः कः ? 1+1=2

20. कः त्रिविधः आहारः उच्यते ? 1+1=2

21. कैकय्याः वरद्वयं लिखत। 1+1=2

22. अधोलिखितेषु द्वयोः पद्ययोः सप्रसंगव्याख्या कार्या– 1+2x2=6

(क) नैनं छिन्दन्ति शस्त्राणि नैनं दहति पावकः।
न चैनं क्लेदयन्त्यापो न शोषयति मारूतः।।

(ख) आरम्भगुर्वी क्षयिणी क्रमेण, लघ्वी पुरा वृद्धिमुपैति पश्चात्।
दिनस्य पूर्वार्धपरार्धभिन्ना, छायेव मैत्री खलसज्जनानाम्।।

(ग) यदि सत्यप्रतिज्ञं त्वं पितरं कर्तुमिच्छसि।
आत्मानं च नरश्रेष्ठ मम वाक्यमिदं शृणु।।

23. अधोलिखितेषुः द्वयोः श्लोकयोः सप्रसंगभावार्थः लेख्य :– ½+1.½x2=4

(क) विपदि धैर्यमथाभ्युदये क्षमा, सदसि वाक्यपटुता युधि विक्रमः।
यशसि चाभिरतिर्व्यसनं श्रुतौ, प्रकृतिसिद्धमिदं हि महात्मनाम्।।

(ख) अहं हि सीतां राज्यं च प्राणानिष्टान् धनानि च।
हृष्टो भ्रात्रे स्वयं दद्यां भरतायाप्रचोदितः।।

(स) सर्वत्र नो वार्तमवेहि राजन्, नाथे कुतस्त्वय्यशुभं प्रजानाम्।
सूर्ये तपत्यावरणाय दृष्टेः, कल्पेत लोकस्य कथं तमिस्रा।।

छन्द– अलंकार–कोष–प्रश्नाः

24. अधोलिखितेषु छन्दःसु द्वयोः लक्षणोदाहरणे लिखत– 1+1.½x2=5

(क) मालिनी (ख) बसन्ततिलका (ग) शिखरिणी

25. द्वयोः अलंकारयोः लक्षणोदाहरणे लिखत– 1+1.½x2=5

(क) यमकः (ख) उपमा (ग) विशेषोक्तिः

26. अधोलिखित कोषप्रश्नाः समाधेयाः–

(क) अमरकोषस्य लेखकः कः ? 1

(ख) अधोलिखितानां शब्दानां प्रत्येकं पर्यायद्वयं लिखत–
देवः, इन्द्रः, गणेशः, पार्वती ½+½x4=4

शब्दरूप–धातुरूप–रचना–प्रश्नाः

27. निर्देशानुसारं शब्दरूपाणि लिखत– 1+1+1+1=4

(क) लता–शब्दस्य द्वितीया–विभक्तिः, एकवचनम्
(ख) भवत्–शब्दस्य चतुर्थी–विभक्तिः, एकवचनम्
(ग) अस्मद्–शब्दस्य षष्ठी–विभक्तिः, बहुवचनम्
(घ) मातृ–शब्दस्य सप्तमी विभक्तिः, बहुवचनम्

28. निर्देशानुसारं धातुरुपाणि लिखत– 1+1+1+1=4

(क) अस् धातु–लट्लकार–प्रथमपुरुष–बहुवचनम्
(ख) क्रीड् धातु–लोट्लकार–उत्तमपुरुष–द्विवचनम्
(ग) दा धातु–लृट्लकार–मध्यमपुरुष–एकवचनम्
(घ) लभ् धातु–लङ्लकार–प्रथमपुरुष–बहुवचनम्

29. कमप्येकं विषयमवलम्ब्य शतपदेषु निबंधं लिखत– 4

(क) संस्कृते विज्ञानम् (ख) स्वच्छता (ग) भारतीयसंस्कृतिः

30. भवान् हितेशः राजकीय–प्रवेशिका–संस्कृत–विद्यालयः हिम्मतनगरस्य छात्रः, स्वभगिन्याः विवाहविषयमाधारीकृत्य दिनत्रयस्य अवकाशार्थं प्रधानाध्यापकाय प्रार्थना –पत्रं लिखत। 3

अथवा

नगरविकासाय नगरपालिकाध्यक्षाय स्वच्छताविषयमाधारीकृत्य प्रार्थना–पत्रं लिखत।

3

कक्षा–प्रवेशिका विषय – संस्कृतम् (द्वितीयपत्रम्)

समय– 3.¼ होराः उत्तरतालिका पूर्णांक – 80

प्रश्न क्रमांक	सम्भावितोत्तराणि	अंक विभाग	पृष्ठ संख्या
	गद्य–भागः अतिलघूत्तरात्मकाः प्रश्नाः		
1	कम्बुग्रीवः	1	119
2	कूर्मः / कच्छपः	1	122
3	महिलारोप्यस्य समीपे	1	125
4	गजं दृष्ट्वा	1	141
5	हिरण्यकः मण्डुकः	1	146
	लघूत्तरात्मकाः प्रश्नाः		
6	प्राणत्यागेऽपि अकृत्यं नैव करणीयम्, करणीयं कार्यं न व्यक्तव्यम् एषः धर्मः सनातनः।	2	140
7	शतबुद्धिः मत्स्यस्य वचनं श्रुत्वा प्रहस्य सहस्रबुद्धिः अवदत् यत् "मा भैषी यतो वचनश्रवणमात्रादेव भयं न कार्यम्"।	2	146
8	धैर्यं विधुरे अपि काले न त्याज्यम्।	2	120
9	(क) काष्ठभ्रष्टकच्छपकथा– नवमपाठात् उद्धृतस्य गद्य खण्डस्य सप्रसंगःव्याख्या पाठ्य–पुस्तकानुसारं करणीया। (ख) हिरण्यकताम्रचूडकथा–दशमपाठात् उद्धृतस्य गद्यखण्डस्य सप्रसंगः–व्याख्या पाठ्य–पुस्तकानुसारं करणीया। उपर्युक्त–गद्यखण्डयोः एकस्य व्याख्या विधेया	1+4=5	112 125 129
10	(क) हिरण्यकताम्रचूडकथा–दशमपाठात् उदघृतस्य गद्यखण्डस्य सप्रसंगव्याख्या पाठ्यपुस्तकानुसारं करणीया। (ख) स्वर्णहंस–स्वर्णपक्षिराजकथा–एकादशपाठात् उद्धृतस्य गद्यखण्डस्य सप्रसंगव्याख्या पाठ्य–पुस्तकानुसारं करणीया। उपर्युक्त–गद्यखण्डयोःएकस्य व्याख्या विधेया	प्रसंग– 1 व्याख्या–4 = 5	134
11	एकस्याः कथायाः सारांशः संस्कृतभाषायां पाठानुसारं संक्षेपेण लेखनीयः।	4	125, 119
	पद्य–भागः अतिलघूत्तरात्मकाः प्रश्नाः		
12	कामः, क्रोधः लोभश्च।	1	10
13	कांचनम्।	1	19
14	आलस्यम्।	1	26
15	श्री रामकृष्णस्य।	1	54
16	कौत्सः।	1	61

	लघूत्तरात्मकाः प्रश्नाः		
17	वेदव्यासः, महाभारतात् वा महाभारतस्य भीष्मपर्वणः।	1+1=2	59
18	श्रृंगारशतकम्, नीतिशतकम्, वैराग्यशतकम् च।	1+1=2	17
19	रामायणम्, वाल्मीकिः।	1+1=2	33
20	सात्विकः, राजसिकः तामसिकश्च।	1+1=2	05
21	भरतस्य अभिषेचनम्, रामस्य दण्डकारण्यगमनम् च।	1+1=2	37
22	(क) 'गीताऽमृतम्' पाठस्य शलोकसंख्या–3, इत्यस्य पाठानुसारं व्याख्या संस्कृतेन करणीया।	प्रसंग–1 व्याख्या–2 03	04
	(ख) 'सुभाषितानि' पाठस्य श्लोकसंख्या–5, इत्यस्य पाठानुसारं व्याख्या संस्कृतेन करणीया।		21
	(ग) 'रामो द्विर्नाभिभाषते' पाठस्य श्लोकसंख्या–6, इत्यस्य पाठानुसारं व्याख्या संस्कृतेन करणीया। उपर्युक्त द्वयोः श्लोकयोः व्याख्या विधेया		37
23	(क) 'सुभाषितानि' पाठस्य श्लोकसंख्या–6, इत्यस्य पाठानुसारं भावार्थः संस्कृतेन करणीयः।	प्रसंग–½ भावार्थ–1. ½=2	22
	(ख) 'रामो द्विर्नाभिभाषते' पाठस्य श्लोकसंख्या–11, इत्यस्य पाठानुसारं भावार्थः संस्कृतेन करणीयः।		60
	(ग) 'रघुकौत्ससंवादः' पाठस्य श्लोकसंख्या–5, इत्यस्य पाठानुसारं भावार्थः संस्कृतेन करणीयः। उपर्युक्तेषु द्वयोः श्लोकयोः भावार्थः करणीयः		63–64
	छन्द–अलंकार–कोष–प्रश्नाः		
24	पाठ्यपुस्तकानुसारं छन्दःसु द्वयोः लक्षणोदाहरणे करणीये।	लक्षणं–1 उदाहरणं–1. ½=2.½	86
25	पाठ्यपुस्तकानुसारं द्वयोः अलंकारयोः लक्षणोदाहरणे संस्कृतेन लेखनीये।	लक्षणं–1 उदाहरणं–1. ½=2.½	95,96
26	(क) अमरसिंहः (ख) 'अमरकोषः' इत्यस्य पाठानुसारं प्रत्येकं पर्यायद्वयं यथेच्छं लिखत।	1 ½+½x4=4	101,112 111,110
	धातुरूप–शब्दरूप–रचना–प्रश्नाः		
27	(क) लताः (ख) भवते (ग) अस्माकम् (घ) मातृषु	1 1 1 1	168 171 172 170
28	(क) सन्ति (ख) क्रीडाव (स) दास्यसि (घ) अलभन्त	1+1+1+1=4	174, 177, 178

29	एकं विषयमाधारीकृत्य शतं पदेषु संस्कृतभाषायां निबन्धः लेखनीयः। प्रस्तावना–1, विषयवस्तु–2, उपसंहारः–1	1+2+1=4	155, 153
30	प्रश्नाधारितविषयं गृहीत्वा अवकाशार्थं प्रार्थनापत्रं लेखनीयम् अथवा नगरपालिकाध्यक्षाय स्वच्छताविषयम् आधारीकृत्य प्रार्थना पत्रं संस्कृतभाषायां लेखनीयम्	3	162 163